

Πόσα γεύματα βγάζει το λίτρο;

Οι επιπτώσεις των βιομηχανικών βιοκαυσίμων στους ανθρώπους και στο πρόβλημα της πείνας παγκοσμίως

«Μας πήραν τη γη μας αφού την οργώσαμε... χωρίς να πληρώσουν τίποτα... Εκείνο που θέλουμε είναι να πάρουμε πίσω τα αγροκτήματά μας αφού είναι τα μόνα μέσα για την επιβίωσή μας. Πεθαίνουμε από την πείνα και δεν έχουμε τίποτα δικό μας».

Matilde Ngoene, μητέρα και αγρότισσα στο χωριό Marrenguele, Μοζαμβίκη, Νοέμβριος 2009

Τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα – καύσιμα παραγόμενα σε βιομηχανική κλίμακα από γεωργικές καλλιέργειες – έχουν προταθεί ως λύση για την εξασφάλιση ενέργειας, την αλλαγή του κλίματος και την αγροτική ανάπτυξη. Η ActionAid πιστεύει ότι είναι απίθανο να αποτελέσουν τη λύση οποιουδήποτε από αυτά τα προβλήματα.

Αντίθετα, αποτελούν μια από τις σημαντικότερες αιτίες της κρίσης των τροφίμων και της πείνας, η οποία θα χειροτερέψει τα επόμενα χρόνια.

Σήμερα, τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα παράγονται από καλαμπόκι, σιτάρι, ζαχαροκάλαμο και σπορέλαια όπως το φοινικέλαιο, η σόγια και το κραμβέλαιο. Η αυξανόμενη ζήτηση καλλιεργειών για την παραγωγή καυσίμων τις κάνει να ανταγωνίζονται τις καλλιέργειες για τρόφιμα, αυξάνει τις τιμές των τροφίμων και επηρεάζει το είδος και την ποσότητα της τροφής των κατοίκων των χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου. Είναι ένα σημαντικό πρόβλημα σε έναν κόσμο όπου ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι ήδη πεινούν.

Παρ' όλα αυτά, το 2008, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) δεσμεύτηκαν ότι μέχρι το 2020 το 10% των καυσίμων τους για μεταφορικές ανάγκες θα προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα κράτη μέλη θα καλύψουν σχεδόν όλη τη δέσμευσή τους με βιομηχανικά βιοκαύσιμα, δηλαδή ο στόχος του 10% ουσιαστικά είναι στόχος παραγωγής βιοκαυσίμων. Η κατανάλωση βιομηχανικών βιοκαυσίμων στην ΕΕ θα τετραπλασιαστεί, ενώ σχεδόν τα δύο τρίτα τους μάλλον θα εισαχθούν, κυρίως από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο στόχος του 10% δεν είναι ο μόνος λόγος αύξησης της κατανάλωσης βιοκαυσίμων στην ΕΕ. Το 2006, υπολογίστηκε με συντηρητικούς υπολογισμούς ότι η βιομηχανία βιοκαυσίμων της ΕΕ υποστηριζόταν από οικονομικά κίνητρα αξίας 4,4 δισεκατομμυρίων ευρώ. Υποθέτοντας ότι θα διατηρηθεί το ίδιο ύψος επιδοτήσεων, η βιομηχανία θα επιδοτηθεί με περίπου 13,7 δισεκατομμύρια ευρώ το χρόνο για να επιτύχει το στόχο του 2020.

Τα επιχειρήματα κατά των βιομηχανικών βιοκαυσίμων πολλαπλασιάζονται εδώ και αρκετά χρόνια. Η έκθεση «Πόσα γεύματα βγάζει το λίτρο;» το επιβεβαιώνει με στοιχεία που συλλέχθηκαν στις χώρες όπου εργάζεται η ActionAid. Η έκθεση επικεντρώνεται σε τρεις γενικές επιπτώσεις.

1. Επιπτώσεις στις τιμές των τροφίμων και στην πείνα

Σύμφωνα με συντηρητικούς υπολογισμούς, τα βιοκαύσιμα είναι υπεύθυνα για τουλάχιστον 30% της παγκόσμιας ανόδου των τιμών των τροφίμων το 2008. Εκτιμάται ότι το 2008 η κρίση των τροφίμων οδήγησε άλλα 100 εκατομμύρια ανθρώπους στη φτώχεια και άλλα 30 εκατομμύρια ανθρώπους στην πείνα. Αν επιτευχθούν όλοι οι στόχοι των βιοκαυσίμων παγκοσμίως, προβλέπεται ότι οι τιμές των τροφίμων μπορεί να αυξηθούν ως και 76% επιπλέον, μέχρι το 2020. Υπολογίζεται ότι τότε άλλα 600 εκατομμύρια άνθρωποι θα πεινάσουν λόγω των βιομηχανικών βιοκαυσίμων.

«Πολλοί άνθρωποι ανησυχούν για το πώς θα γεμίσουν το ρεζερβουάρ του αυτοκινήτου τους, ενώ πολλοί άλλοι, σε όλο τον κόσμο, αγωνίζονται για να γεμίσουν το στομάχι τους, κάτι που γίνεται όλο και πιο δύσκολο καθημερινά».

Robert Zoellick, Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας, 2008

2. Τοπικές επιπτώσεις και πείνα

Τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα έχουν καταστροφικές επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο τόσο στη διαθεσιμότητα των τροφίμων όσο και στο δικαίωμα των ανθρώπων να έχουν δική τους γη στις κοινότητες στις οποίες παράγονται.

Η κατάληψη γης για την παραγωγή βιοκαυσίμων έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις. Μόνο σε πέντε αφρικανικές χώρες, 1,1 εκατομμύριο εκτάρια παραχωρήθηκαν για παραγωγή βιομηχανικών βιοκαυσίμων – μια περιοχή ίση με την επιφάνεια του Βελγίου. Όλα τα βιοκαύσιμα που παράγονται εκεί εξάγονται. Εταιρείες της ΕΕ ήδη έχουν αποκτήσει ή έχουν κάνει αίτηση για να αποκτήσουν τουλάχιστον πέντε εκατομμύρια εκτάρια γης στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου θα παράγουν βιομηχανικά βιοκαύσιμα – μια έκταση μεγαλύτερη από τη Δανία.

Οι τοπικές επιπτώσεις κυμαίνονται από τη μετακίνηση πληθυσμών, την αύξηση των τοπικών τιμών των τροφίμων και την έλλειψη τροφής, μέχρι τις υποσχέσεις των εταιρειών που δεν τηρήθηκαν για ευκαιρίες εργασίας, αλλά και την ανυπαρξία συναίνεσης και αποζημίωσης των κατόχων γης. Κάποιοι έχουν περιγράψει αυτή την αρπαγή γης ως νεοαποικιοκρατία εις βάρος των φτωχών χωρών.

3. Επιδείνωση των κλιματολογικών αλλαγών και της πείνας

Πολλά βιομηχανικά βιοκαύσιμα δεν έχουν χαμηλότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου σε σύγκριση με τα ορυκτά καύσιμα, διότι:

- Η μετατροπή δασών, περιοχών με τύρφη ή μονίμων λειμώνων σε γαίες για καλλιέργεια βιοκαυσίμων αποτελεί σημαντική πηγή εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου (άμεση αλλαγή χρήσης γης).
- Η κατάληψη καλλιεργήσιμης γης για την παραγωγή βιοκαυσίμων συχνά προκαλεί εκτόπιση. Δηλαδή η γη προς καλλιέργεια εκτοπίζεται σε νέες περιοχές, όπως τα δάση (έμμεση αλλαγή χρήσης γης). Η νέα χρήση γης ενδέχεται να συμβάλλει το ίδιο στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα με την άμεση αλλαγή χρήσης γης.
- Τα λιπάσματα που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες βιομηχανικών βιοκαυσίμων εκλύουν οξείδια του αζώτου (N_2O), τα οποία είναι 300 φορές ισχυρότερα από το διοξείδιο του άνθρακα.

Επίσης, τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα δεν έχουν καλή σχέση κόστους-ωφέλειας. Έχουν τη μικρότερη αποτελεσματικότητα κόστους όσον αφορά στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, συγκρινόμενα με άλλες χρήσεις των σοδειών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Επομένως, τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα αποτελούν μια παραπλανητική παρέμβαση στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και στο μέλλον θα επιδεινώσουν την πείνα και τη φτώχεια των φτωχών κρατών.

«Είναι έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, να μετατρέπουμε την καλλιεργήσιμη γη σε παραγωγή για σοδειές που μετά καίγονται για καύσιμα».

Jean Zeigler (ομιλία του 2007), Ειδικός Απεσταλμένος των Ηνωμένων Εθνών για το Δικαίωμα στην Τροφή 2000-2008

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ – ΤΟ ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ ΓΗΣ

Η παγκόσμια κατανάλωση βιοκαυσίμων υπολογίζεται να αυξηθεί ραγδαία από 70 δισεκατομμύρια λίτρα το 2008 σε 250 το 2020. Στην ΕΕ η αύξηση θα είναι ακόμα πιο απότομη – από 13 σε περίπου 55 δισεκατομμύρια λίτρα.

Και μόνο για την επίτευξη του στόχου του 10% της ΕΕ, η συνολική έκταση γης των αναπτυσσόμενων χωρών που απαιτείται άμεσα για την καλλιέργεια βιομηχανικών βιοκαυσίμων μπορεί να φθάσει στα 17,5 εκατομμύρια εκτάρια, έκταση μεγαλύτερη από τη μισή Ιταλία. Επίσης, θα απαιτηθεί πρόσθετη γη στις αναπτυσσόμενες χώρες που θα εκτοπίσει τις καλλιέργειες τροφίμων και ζωοτροφών σε νέες περιοχές, συχνά σε χώρες του Νότου.

Βρισκόμαστε σε κρίσιμο σημείο. Τώρα που η τιμή του πετρελαίου έχει φθάσει περίπου στα 80 δολάρια το βαρέλι, υπάρχει ξανά εμπορικό ενδιαφέρον για τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα. Ή θα αναγνωρίσουμε τώρα τα προβλήματα που ενυπάρχουν στα βιομηχανικά βιοκαύσιμα ή θα οδηγήσουμε τα φτωχά κράτη σε ένα μέλλον όπου οι κλιματικές και οι επισιτιστικές κρίσεις θα συνεχίσουν να αυξάνονται. Για να σταματήσει αυτή η τάση, η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει:

- Να αποφασίσουν τον τερματισμό της περαιτέρω επέκτασης των επενδύσεων και της παραγωγής βιομηχανικών βιοκαυσίμων.
- Να εξασφαλίσουν ότι τα κράτη μέλη δεν θα συμπεριλάβουν τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα στα εθνικά σχέδια δράσης τους για το 2010.
- Να μειώσουν τις μεταφορές και την κατανάλωση ενέργειας.
- Να σταματήσουν τον καθορισμό στόχων και τα οικονομικά κίνητρα για τα βιομηχανικά βιοκαύσιμα.
- Να υποστηρίξουν μικρής κλίμακας βιώσιμα βιοκαύσιμα στην ΕΕ και στον υπόλοιπο κόσμο.

«Δεν έχω πια τη δική μου γη, ούτε τον κήπο γιατί η μόνη γη που είχα καταστράφηκε. Καλλιεργούσαμε καλαμπόκι, φιστίκια, φασόλια, κολοκύθες και καρπούζια. Έχω εγκαταλείψει την προσπάθεια... είμαι απελπισμένη γιατί δεν έχουμε τίποτα να φάμε. Υποφέρουμε από πείνα. Ακόμη και αν πάμε να βρούμε άλλη γη, θα μας την καταστρέψουν ξανά».

Elisa Alimone Mongue, μητέρα και αγρότισσα, Μοζαμβίκη, Νοέμβριος 2009

Η ActionAid είναι ένας διεθνής αναπτυξιακός οργανισμός που δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 40 χώρες και συνεργάζεται με τους κατοίκους των φτωχότερων χωρών του κόσμου για την καταπολέμηση της φτώχειας και της ανισότητας.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις των βιομηχανικών βιοκαυσίμων στο πρόβλημα της πείνας δείτε την πλήρη έκθεση www.actionaid.gr/hungerfree.

ActionAid Ελλάς
Φαλήρου 52
117 41, Αθήνα
Τηλ: 210 9212321
Fax: 210 9212376
info.hellas@actionaid.org

act!onaid